

Европейско-Османски политически отношения, XV-XVII, Формативен и Класически период.

Доайенът на османистиката, Халил Иналджък смята, че понятието Европейско - Османски отношения е дискриминационно, понеже изразява опозицията европ. държави- Османска империя. Той не приема, че има такива отношения, а че самата империя трябва да се разглежда като част от Европейската политическа сцена.

Daniel Goffman и M. Baer ("Honored by the Glory of Islam") смятат, че Османската империя от времето на Сюлейман Велики е вече една типично европейска империя, но това мнение е продиктувано и от политически подбуди. (т.е. логично е, щом тя е европейска държава, то и съвременна Турция да има претенции, да влиза в ЕС). Според Първев, за 16-тия век, нямаме никакви основания, включително и географски, да я приемаме като европейска държава. Още папа Пий II пише за обединяващата идея за европейците – това е именно Християнската религия. Съответно можем да говорим за противопоставяне на Християнския свят срещу Ислямския, олицетворяван от Османската империя. Като горна граница на Европейско-Османските отношения можем да разгледаме 1856 г. – оттогава, след подписването на Парижкия договор, можем да кажем, че тази държава става част от европейската политика и постоянен обект на дипломатията на В.С. Самите османци въобще не се смятат за европейци, а идеята за интегриране на Осм. и-я в конгломерат от „невернически държави” е немислима. Хронологично Европейско-Османски политически отношения се разделят на 4 периода:

- 1) 1300 – 1453 г. (До падането на Константинопол) – Формативен период – приблизително 150 години
- 2) 1453 – кр. XVII в. (1688 г.) – Класически период – пр. 250 г.
- 3) 1700 – 1798 г. - Трансформационен период - пр. 100 г.
- 4) 1798 – 1856 г. (до Парижкия мир. дог.) – Интеграционен пер. - пр. 60 г.

1 период.

1453 г. е символична граница на овладяването на ЮИ Европа – за приблизително 150 г. Османската империя се прехвърля и установява към Европа от Мала Азия. Причините за успеха на Империята се обуславят от простите закони на геополитиката и нивото на местните комуникации.

1352-54г. – Начало на прехвърляне на османците в Югоизточна Европа. Би трябвало теоретически да се очаква да се сформира единен фронт от християнски владетели срещу османските завоеватели. От самото начало, обаче се случва така, че османците стават част от регионалната политическа система, приети са като легитимен участник в политическите отношения от останалите държави. (важно е комуникацията да е ясна между политическите субекти) . Трябва да се има предвид и възприемането на ислямските държави от католиците и православните християни: католиците твърдо ги възприемат като врагове, докато православните от дългогодишния си опит са склонни на компромиси и съдействие. Византия и другите държави в ЮИ Европа не са толкова

драстично заплашвани от ислямските сили до този момент. Ислямът за тях е една религия, която е опасна, но не е трудно да се постигне своеобразно съжителство с представителите и, един *modus vivendi* с нашествениците (опитът със селджуките на границите с Виз. империя). Православните владетели признават османците за равностоен политически партньори, често сключват полит. договори с тях (понякога скрепени дори с династични бракове). Във владетелските хареми е било възможно една християнка да остане с религията си до края на живота си, но не било възможно да се даде мюсюлманка на християнски аристократ. Възможността за сюзеренно-васални отношения също е белег за признаване на османците. Това би могло да е наложено със сила от султаните, но го има и обратния момент – договорът от Галиполи (1403 г.) със Сюлейман, за да не се допускат прехвърляния на монголите на Тимур-ленг в региона. В замяна на съюза Сюлейман признава виз. император за свой сюзерен (обръщението към императора, като към свой баща). Османският султан праща дори свой син като заложник в Константинопол. Втори подобен договор от периода е сключеният с кръстоносците на Владислав III Рело от Мурад II (1443 г.) Мурад се задължава да праща военна помощ – конни войски, без да иска еквивалентен брой армия в замяна (което е характерно точно за васалните владетели). Разбира се, често християнски държави попадат в подобно положение – при Косово, при Ровине, при Анкара и пр. участват помощни армии на васални християнски владетели. Има характеристики на политическите отношения, характерни само за Класическия период – например византийският василевс е първият владетел в ЮИ Европа, обърнал се с апел за помощ към западния европейски свят, но веднага след Анкара в 1402 г. се отмята от намеренията си за съвместно воюване срещу османците и подписва Галиполския договор.

Все пак 1453 г. е символична граница, много изследователи са склонни да преместват Формативния период докъм 16 век.

2. Класически период. (лек. 15.XI.11)

Османците от самото начало на пребиваването си на Балканите, са възприемани като равностоен политически партньор от местните владетели. Чести са съвместните военни действия между християни и мюсюлмани. Формално границата на Класическия период на европейско – османски взаимоотношения е годината на превземане на византийската столица – 1453 г. През 250 –те години на Клас. Период (до 1699 г.) се наблюдава идеологизация на държавните отношения. Османската държава се трансформира в ислямска империя, под влияние на спомена за някогашните халифати. Състояние на отношенията между Християнския и Ислямския свят – Антиосманските инициативи придобиват вид на свещенни коалиции. При тях Папството е с важно значение. Самите коалиции, са с предимно дефанзивен характер, защитават териториите на Свещенната римска империя и другите европейски държави. Войната между Осм. империя и останалите европ. д-ви се разраства във война на две религии. През тези 250 години няма вече и политически договори, скрепени с династични бракове. Няма ги политическите съюзи с Империята, възможни през Формативния период. В историческата литература се говори за съюз на Сюлейман Великолепни и френския крал Франсоа I, като дори има дипломатическа документация за него. Според други не може да се говори за реален съюз, а за

търговски договор в 1535 г. и предоставяне на капитулационни права на Франция. Още от средата на XV в. се появява понятието за Европа като земя на християнството, която според папа Пий II ислямската държава иска да завоюва. Вижда се, че османците се стремят вече да установяват само васални отношения с християнските владетели, преди да ги покорят. След 1453 г. военното учатие на християнски владетели в османските кампании се свежда само до прашане на помощни войски. Това проличава и в походите на османците в Унгария и срещу държавата на Хабсбургите по времето на Сюлейман I .

По особен начин се развиват дипломатическите отношения между държавите от християнска Европа и Османската империя. Османците приемат чужди представители. Владетелите от Христ,свят са внимавали да няма пренебрежение и неуважение към османския двор. Османците, обаче не изпращат свои представители в европ. владетелски дворове в Класическия период. Когато в империята има нов владетел, се уведомяват съседите, тази мисия има своята информационна страна. Уведомяват се доколко новият владетел ще спазва мирните споразумения . Мирните договори ангажират държавите. През XVI-XVII в. османците не търсят съюзници във войните си с неприятелски християнски държави. Тук е интересно да се види, че мисията на пратеника се смята за нещо свещенно. Османците държат отговорни пратениците за действията на техните господари, често ги затварят при избухване на война, има такива случаи от периода. Така, като затварят в тъмници чуждите дипломатически представители, османците демонстрират своето превъзходство и водеща роля в европейско-османските отношения. По време на формативния период има мирни споразумения, които нямат клаузи, но в Класическия те имат вече характер на примирия. Те не трябва да надхвърлят 10 години. През XVII в. вече османците започват да се отклоняват от тази норма и се сключват споразумения за 20 години. Османците се придържат към шериатската норма за постоянно водене на война за установяване на власт на Исляма. При преговори за примирия, султанските дипломати преговарят пряко с противниците си.

Краят на този период условно се слага в 1688 г. По това време се води война със Свещенната лига на Хабсбургите, Полша, Венеция и Русия (1684 – 1699 г.) През 1688 г. австрийските войски завладяват Белград, града става владение на Хабсбургите. Той има изключително важно стратегическо значение. С договора от 1699 г. се слага край на военния превес на османците и окончателно полит. отношения с европейските държави навлизат в нов етап на развитие.